

EKONOMİNİN *ve* EMEĞİN NABZI

Ocak 2025 / Sayı 7

Editör: Prof. Dr. Mustafa Durmuş

- 2025 Yılı 2024'ten Daha Kötü Olacak!
- "Açlığın Müjdesi Olur mu?"
- TÜİK 'Küçük' Sürprizler Yapmayı Sever!
- Gıdada Hiper Enflasyon!
- Bütçe Açığı Ve Faiz Ödemeleri Arttı, Yatırımlar Azaldı, Yeni Vergiler Geldi!
- Borçluluk Arttı!
- Gini Katsayısı Azaldı Ama Gelir Eşitsizliği de Arttı!
- Türkiye'de Grev hakkı masallardaki gibi: "Bir varmış, bir yokmuş!"
- Aşırı Hava Koşulları On Binlerce İnsanın Ölümüne Neden Oluyor!

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

2025 Yılı 2024'ten Daha Kötü Olacak!

Reel GSYH büyümesi, yıldan yıla, %

	2024	2025	2026		2024	2025	2026
Dünya	3.2	3.3	3.3	OECD	1.7	1.9	1.9
Avustralya	1.1	1.9	2.6	Arjantin	-3.8	3.6	3.8
Kanada	1.1	2.0	2.0	Brezilya	3.2	2.3	1.9
Euro Bölgesi	0.8	1.3	1.5	Çin	4.9	4.7	4.4
Almanya	0.0	0.7	1.2	Hindistan	6.8	6.9	6.8
Fransa	1.1	0.9	1.0	Endonezya	5.1	5.2	5.1
İtalya	0.5	0.9	1.2	Meksika	1.4	1.2	1.6
İspanya	3.0	2.3	2.0	Rusya	3.9	1.1	0.9
Japonya	-0.3	1.5	0.6	Suudi Arabistan	1.0	3.6	3.8
Kore	2.3	2.1	2.1	Güney Afrika	1.0	1.5	1.7
Birleşik Krallık	0.9	1.7	1.3	Türkiye	3.5	2.6	4.0
ABD	2.8	2.4	2.1				

(<https://oecdecoscope.blog/resilience-in-uncertain-times>, 17 Aralık 2024)

TÜRK-İŞ'in araştırmasına göre aralık ayında 4 kişilik ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken gıda harcaması tutarını ifade eden **açlık sınırı** 20,562 TL'den 21,083 TL'ye, **yoksulluk sınırı** ise 66,976 TL'den 68,675 TL'ye yükseldi (TÜRK-İŞ).

Ekonomiye olan güvensizlik ise, özellikle de tüketiciler açısından, sürüyor. Aralık ayında ekonomik güven endeksi üst üste 9. ayda da eşik değer olan 100'ün altında kaldı (98,8). Alt endeksler olarak; tüketici güven endeksi 81,3; reel kesim (imalat sanayi) güven endeksi 102,7; hizmet sektörü güven endeksi 113,6; perakende ticaret sektörü güven endeksi 113,0 ve inşaat sektörü güven endeksi 89,4 oldu.

2024'te konkordatolar rekor kırdı

Finansmana erişim, üretimde daralma ve rekabetçilik kaybı sorunlarıyla 2024'ü geride bırakan reel sektöre ilk hasar faturası konkordatolardan kesildi. Geçen yılın tamamında mahkemelere 1723 konkordato başvurusu yapılırken, iflas kararı verilen dosya sayısı 132 oldu.

Yıllara göre konkordato başvuruları

Yıllar	Geçici Mühlet	Kesin Mühlet	Ret	İflas	Tasdik
2018	1.384	100	54	13	-
2019	1.387	1.634	552	91	27
2020	419	561	643	121	363
2021	451	351	595	116	401
2022	404	307	546	69	261
2023	519	353	408	65	171
2024	1.723	827	701	132	114

(Merve Yiğitcan, Ekonomim)

Böylece, 2025 yılı, eğer emekçi sınıflar politik olarak gerekli tepkiyi vermezse, özellikle de emeği ile geçimini sağlayanlar, küçük esnaf, yoksul köylüler, gençler, ev kadınları ve çocuklar için kaynakların daha da kısıtlandığı, buna karşılık ağır yaşam maliyetlerinin yükünün daha da artacağı bir yıl olacak.

Seneye ekonomi daha da yavaşlayacak. Öyle ki OECD'nin son raporunda yer alan tabloya göre, Türkiye ekonomisi uzun zaman sonrasında ilk kez dünya ekonomisinin ortalamasının altında büyüyecek. Söyle ki seneye

dünyada ekonomik büyüme ortalamasının 3,3%; buna karşılık Türkiye ekonomisinin büyümesinin %2,6 olması bekleniyor. Enflasyon beklentileri %30-63 arasında değişirken, sanayi sektöründeki küçülme sürecektir, geniş tanımlı işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk artacaktır.

Sayı: 7/ Ocak 2025

Tez-Koop-İş Sendikası Süreli Yayın Organı

Tez-Koop-İş Adına Sahibi:

Haydar Özdemiroğlu

(Genel Başkan)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çağdaş Duyar

(Tez-Koop-İş Sendikası

Genel Örgütlenme Sekreteri)

Ediör:

Mustafa Durmuş

Yayın Hazırlığı ve Düzenleme:

Genel Eğitim Sekreterliği

Yasal Haklar: Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarım unsurlarının bir bölümü veya tamamı (elektronik ortamda çoğaltmak da dahil) alıntının kaynağı belirtilerek yapılabilir. Yazıdaki görüşler yazarlarına aittir ve sendika tüzel kişiliğini hiçbir biçimde bağlamaz. Dergiye iletilen yazı, belge, fotoğraf, karikatür gibi ürünler geri gönderilemez.

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri:

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi

Mebusevleri, İller Caddesi No:7

06580 Tandoğan- Ankara

Tel: 0312 213 34 44 • Faks: 0312 213 34 30

İnternet: www.tezkoopis.org

Elektronik posta:

sendika@tezkoopis.org

x.com/tezkoopissndk

www.facebook.com/tezkoopissndk

www.instagram.com/tezkoopis/

www.youtube.com/@sendikatezkoopis

Baskı Tarihi: Ocak 2025

Baskı: Ziraat Gurup Matbaacılık Ambalaj San. ve

Tic. A.Ş. Bahçekapı Mahallesi 2534. Sokak No:18

Şaşmaz-Etimesgut/ANKARA

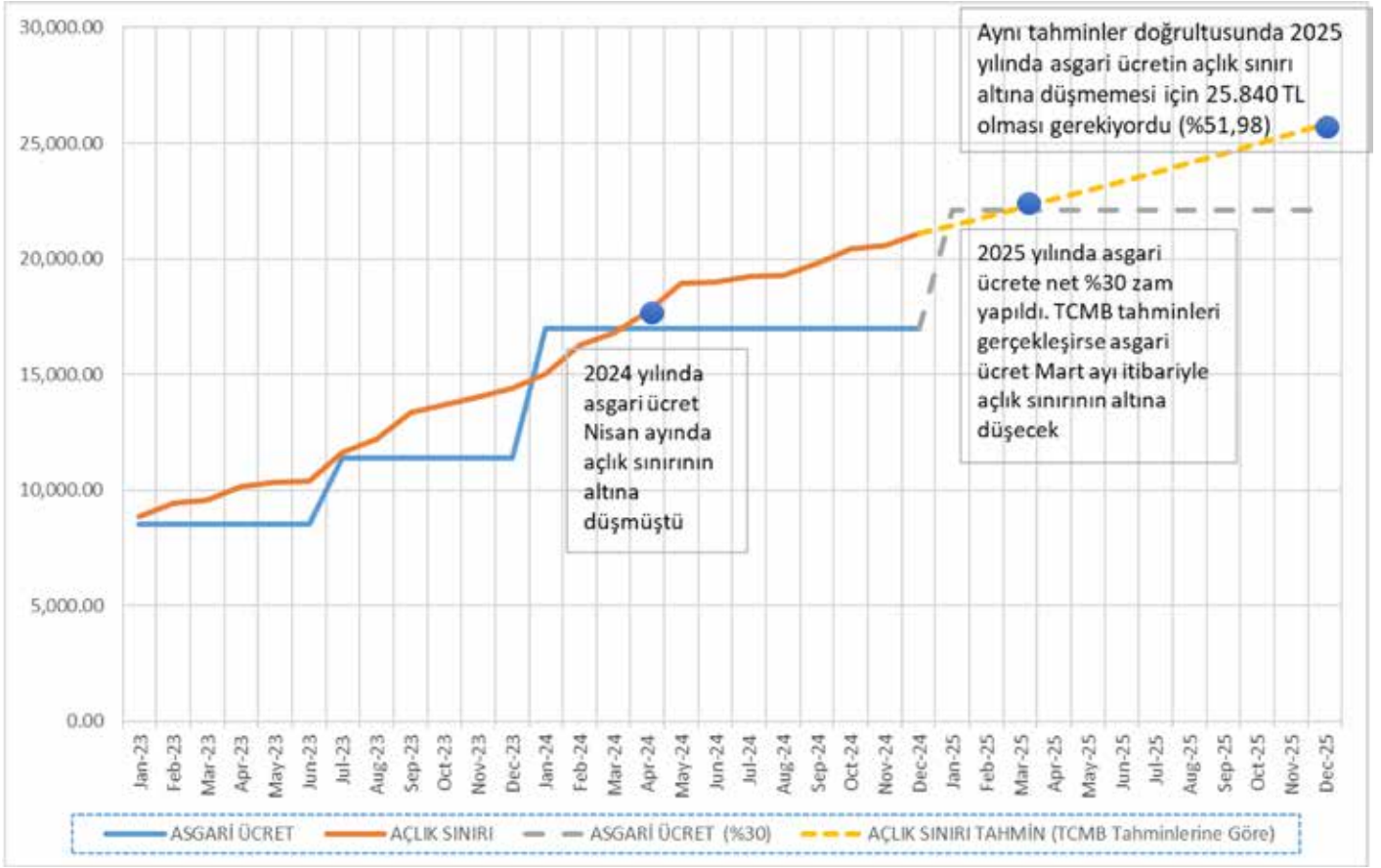
Tel: 0312 384 73 44- 45

Yayın türü: Tez-Koop-İş dergisinin ekidir.

Aylık Yaygın Süreli Yayın

ISSN: 2630-5666

“Açlığın Müjdesi Olur mu?”

2025 yılı asgari creti, işçi tarafını temsil eden Konfederasyonumuz TÜRK-İŞ'in katılmadığı bir son dakika toplantısı ile duyuruldu. Asgari cret Tespit Komisyonu mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla hâlihazırda anti-demokratik iken, işçi sınıfının sesinin olmadığı bu masadan çıkan kararla, milyonlarca emekçi ve ailesinin bir yıl boyunca hangi şartlarda yaşayacağını belirledi. Buna göre 2025 yılı asgari creti, %30 zam ile net 22.104 TL; brüt 26.005 TL oldu. Bu oran, yıllık resmi enflasyonun %14 altında. Diğer yandan işverenlere asgari ücretle çalıştırdıkları her işçi için verilen “asgari ücret desteği” %43 artış ile 700 TL'den 1.000 TL'ye çıkarıldı. Bu destek işsiz kalan yurttaşlara gelir desteği sağlamak için kurulan İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak.

Konfederasyonumuz TÜRK-İŞ, asgari ücretle çalışan işçi temsilcilerinin sesine kulak vermiş ve asgari ücretin 29.583 TL olması gerektiğini dile getirmişti. En iyimser tahminlere göre asgari ücretin 2025 yılında açlık sınırının altına düşmemesi için en az 25.840 TL olması gerekiyordu. Ancak 2024 yılı Nisan ayında açlık sınırının altına düşen asgari ücret, mevcut zam oranı ile birlikte 2025 yılında en geç mart ayında açlık sınırının altına düşmüş olacak.

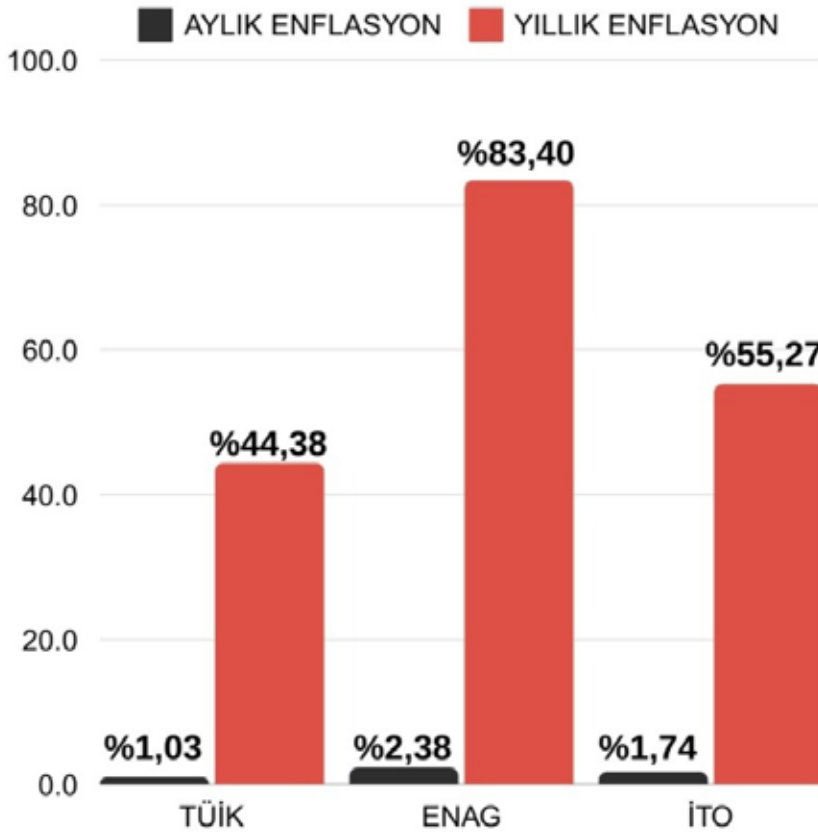
Zenginlerin kemerini gevşetmeye devam!

Vergi yükünü artırmayı öngören Orta Vadeli Programda talebin düşürülmesi amacıyla daraltıcı maliye politikalarının izleneceği anlaşılmıştı. Asgari crete enflasyon oranından daha düşük bir zam oranının uygulanması ise daraltıcı gelir politikalarına işaret ediyor.

Diğer yandan Merkez Bankası, mart ayından bu yana %50'de sabit tuttuğu faiz oranını, 250 baz puanlık indirimle giderek %47,5'e düşürdü. Başka bir deyişle genişletici para politikası izlemeye karar verdi. Bu birbiriyle çelişir gibi görünen politikaların kazananı sanayi ve inşaat sektörü patronları ile bankacılar; kısacası sermaye sınıfı olacaktır.

TÜİK 'Küçük' Sürprizler Yapmayı Sever!

TÜİK 3 Ocak'ta açıkladığı aralık ayı enflasyon verisini (TÜFE) kendisi dışındaki tüm enflasyon tahmincilerinin açıkladıklarından çok daha düşük gösterdi. Aylık enflasyon %1,03 ve yıllık %43,58 olarak açıklandı.

Diğer yandan enflasyon araştırması yapan diğer önde gelen iki kuruluşun ENAG aylık enflasyonu %2,34 ve yıllık enflasyonu %83,40 olarak açıkladı. Böylece iki kuruluş arasındaki fark aylıkta 2,3 kat ve yıllıkta neredeyse 2 kat oldu.

İstanbul Ticaret Odası'nın (İTO) verileri de TÜİK verilerinin çok üstünde. Aylık enflasyon %1,74 ve yıllık %55,27. Yani iki kuruluşun enflasyon verileri arasındaki fark aylıkta %70 ve yıllıkta %27 oldu.

Üretici Fiyat Endeksinin (ÜFE), TÜFE'nin çok altında çıkarak aylık %0,40 ve yıllık %28,52 olarak açıklanması ise enflasyonun asıl kaynağını gösteriyor: Yüksek kâr marjlarını içeren aşırı fiyatlar.

Düşük gösterilen enflasyon asıl iktidar ve sermaye için iyi

Aralık ayı enflasyonunun bu denli düşük tutulmasının iktidar bloku lehine pratik iki sonucu olabilir.

İlki, aralık ayı enflasyonu ne kadar düşük çıkarsa SSK ve BAĞ-KUR emeklilerine, memur ve memur emeklilerine verilecek olan enflasyon farkı da o denli düşük belirleniyor. Nitekim daha önce ilk iki gruba verilecek fark %16,50 olarak tahmin edilirken şimdi bu oran %15,75'e geriledi. Benzer bir biçimde memur ve emeklilerin enflasyon farkı da %11,54 ile sınırlı tutulacak. Yani memurlara ve memur emeklilerine resmi enflasyon kadar bile fark verilmeyecek.

OECD verileri Türkiye'de emekçilerin yüksek enflasyon nedeniyle nasıl yoksullaştırdıklarını ortaya koyuyor. Buna göre, Aralık 2019'dan itibaren kümülatif manşet enflasyon OECD'de ortalama olarak %30,2'ye ulaşırken; İsviçre, Japonya ve Kosta Rika'da %10'un altında kaldı. Estonya, Polonya ve

Macaristan'da %40'ın üzerine çıkan enflasyon ve Türkiye'de neredeyse %500'e kadar çıktı. Yani Türkiye'de enflasyon son 5 yılda ortalama yıllık %100'e ulaştı.

(<https://www.oecd.org/en/data/insights/statistical-releases/2024/12/consumer-prices-oecd-updated-4-december-2024.html> (4 Aralık 2024).

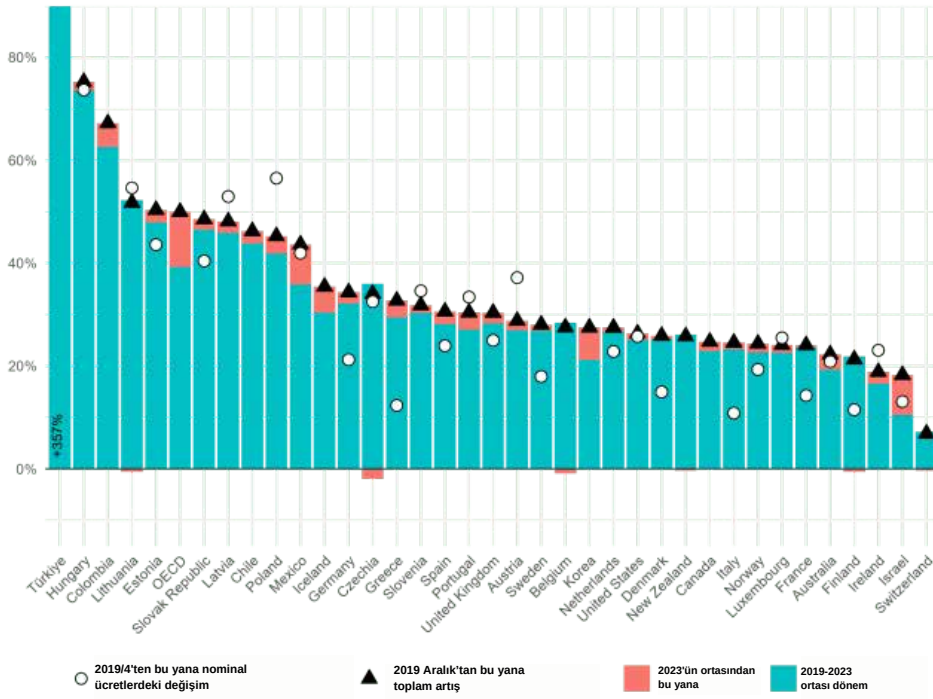
Böylece iktidar bloku asgari ücretlilerden sonra diğer emekçi ve emekli kesimlere de düşük ücret zammı uygulayarak enflasyonla mücadelenin bedelini bu kesimlere ödettirecek gibi görünüyor. Öyle ki 40 milyon asgari ücretli işçi ve ailesi ve 30 milyonu aşan emekli ve ailesi ile birlikte en az 70 milyonluk bir nüfus aylık ücretine bir yıl daha mahkûm ediliyor.

Enflasyon her ne kadar asıl olarak emekçiyi vursa da finansal kârlar (banka kârları) ve borsadan elde edilen gelirlerden oluşan finansal servetler yüksek enflasyon altında eridiğinden, büyük servet zenginleri yüksek enflasyondan hoşnut değiller.

İkinci olarak, düşük enflasyon geçen ay başlatılan faiz indirimi politikasının sürdürülmesini, böylece gevşek para politikasının hayata geçirilmesini mümkün kılacak.

Adeta takıntı haline getirilmiş olan "düşük faiz- düşük enflasyon" iddiası tekrar piyasaya sürülürken, aynı zamanda faiz indirimleriyle müteahhedin seçmen tekrar kazanılmaya çalışılacak. Ayrıca düşük faizlerle birlikte başta inşaat, emlak, bankacılık olmak üzere 22 yıllık iktidarın göz bebeği konumundaki sektörlerde ekonomik canlılık yaratılacak. Böylece eldeki konut stoklarının düşük faizli konut kredileri ile eritilmesi de sağlanacak. Hem müteahhitler hem de bankalar kazanacak.

Gıdada Hiper Enflasyon!

(<https://oecdstatistics.blog/does-the-slowdown-in-inflation-mean-that-consumers-are-better-off/>) (6 Aralık 2024).

Dahası Türkiye'de gıda fiyatları her geçen gün daha da artmaya devam ediyor. Nitekim T. Ziraat Odaları Birliği'nin açıkladığı Kasım ayı market fiyatlarına göre; bazı kış ürünlerindeki son bir yıldaki fiyat artışları şöyle: Karnabahar %255, mandalina %143, marul %111 ve pırasa %86. (<https://www.tzob.org.tr>) (1 Aralık 2024). Bunların yaz sebzesi değil, içinde bulunduğumuz kış dönemi sebzeleri olduğu unutulmama- lı. Yani domates ve salatalıkta-

TÜİK aralık ayı için gıda enflasyonunu manşet enflasyonun dahi altında yıllıkta %43,58 ve aylıkta %1,29 olarak açıkladı. Oysa Türkiye OECD ülkeleri içinde gıda enflasyonunda birinci ülke konumunu sürdürüyor. Öyle ki örneğin kendisinden sonra gelen İsrail'in 7 katı, sondan ikinci sıradaki Fransa'nın 65 katı düzeyinde bir gıda enflasyonuna sahip. Üstelik dünyada mısır, buğday, soya fasulyesi, soya fasulyesi küspesi ve soya fasulyesi yağı gibi vadeli gıda piyasasında fiyatların son birkaç ay içinde dört yılın en düşük seviyelerine düşmüş olmasına rağmen durum böyle.

(<https://www.reuters.com>, (19 Aralık 2024).

Gıda, Aralık 2019'dan bu yana dünyada kümülatif fiyat artışlarının en yüksek olduğu harcama kategorilerinden biri. Macaristan'da yaklaşık %75'ten İsviçre'de %7'ye kadar değişen oranlarda ülkeler arasında farklılık gösteriyor. **Türkiye ise, gıda fiyatlarının şu anda Aralık 2019'a kıyasla yaklaşık %360 daha yüksek olduğu bir ülke.**

ki fiyat artışları "mevsimi olmadığı" gerekçesiyle belki mazur görülebilir ancak kış sebzelerindeki fiyat artışları için aynı değerlendirmeyi yapmak doğru olmaz.

Ayrıca marketlerde sıklıkla bazı gıda ürünlerinin gramajlarının azaltılarak aynı fiyattan hatta daha yüksek fiyattan satıldığına, kalitelerinin düşürüldüğüne tanık olunuyor. Bir yandan aşırı kâr amacı ve denetimsizlik, diğer yandan giderek yoksullaşan halkın gramaj ve kaliteyi fark etmeden ya da önemsemeyen tüketmek zorunda olması böyle davranışların önünü açıyor.

Diğer yandan, BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) bir raporunda, dünyadaki sağlıksız beslenmenin çoğu kalp hastalığı, felç ve diyabet gibi bulaşıcı olmayan hastalıklarla bağlantılı sağlık etkilerinden kaynaklanan yıllık 8 trilyon dolarlık bir gizli maliyete yol açtığını ileri sürüyor.

(<https://news.un.org/en/story>) (14 Kasım 2024).

Sağlıklı, güvenilir, sürdürülebilir ve ucuz gıdaya erişim bir insanlık hakkıdır. Ancak bu hakkın kullanımı gerçekte, Türkiye'de olduğu gibi piyasa ve kâr odaklı gıda tedarik sistemlerinde ancak bunun fiyatını ödeyebilecek gelire sahip olanlarla sınırlandırılmıştır.

Bunun alternatifi, küresel değil, ulusal bir ağa bağlı yerel; piyasacı değil, toplum odaklı gıda üretim ve dağıtım-tedarik sistemleridir. Bu tür sistemler, kooperatifler, komünler gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, toplum yararını önceleyen yenilikçi iş modelleri aracılığıyla geliştirilebilir. 'Ağa bağlı yerel sistemler' kâr maksimizasyonu ve pazar payına değil, adalet, onur ve haklara odaklanır; tahakküm ve bireysel ya da kurumsal çıkarı değil, karşılıklı bağımlılık, bağlılık ve gönüllü iş birliğine dayanır. Böyle gıda tedarik sistemlerinin iç içe geçmiş yönetimi yoluyla sadece ürünler değil, insanlar ve topluluklar da birbirine yatay ilişkilerle bağlanır.

Bütçe Açığı ve Faiz Ödemeleri Arttı, Yatırımlar Azaldı, Yeni Vergiler Geldi!

(Milyon TL)	2023			2024			2024/2023
	Bütçe*	Ocak-Kasım	Yüzde	Bütçe	Ocak-Kasım	Yüzde	Değişim (%)
Bütçe Giderleri	5.589.085	5.192.979	92,9	11.089.037	9.070.221	81,8	74,7
Faiz Hariç Giderler	4.942.949	4.560.697	92,3	9.835.037	7.875.018	80,1	72,7
Personel Giderleri	952.308	1.230.529	129,2	2.553.495	2.492.041	97,6	102,5
SGK Devlet Primi Giderleri	150.392	170.182	113,2	312.451	304.583	97,5	79,0
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	419.443	372.213	88,7	679.766	596.293	87,7	60,2
Cari Transferler	1.940.901	2.064.049	106,3	4.266.709	3.433.711	80,5	66,4
Sermaye Giderleri	383.278	363.111	94,7	787.940	725.025	92,0	99,7
Sermaye Transferleri	521.000	218.659	42,0	720.837	71.713	9,9	-67,2
Borç Verme	410.410	141.955	34,6	298.508	251.652	84,3	77,3
Faiz Giderleri	646.136	632.282	97,9	1.254.000	1.195.202	95,3	89,0
Yedek Ödenekler	165.216			215.332			

* 7457 sayılı Kanunla eklenen ödenekler dahil.

Aralık ayında 2025 Merkezi Yönetim Bütçesi Kanunu TBMM'de görüşülerek kabul edildi. Bütçe giderleri 14,731 trilyon TL, bütçe gelirleri 12 trilyon 801 milyar TL ve bütçe açığı 1 trilyon 930 milyar TL olarak belirlendi.

Diğer yandan aynı ayda, Hazine ve Maliye Bakanlığının (HMB) Kasım 2024 Bütçe Gerçekleşmeleri Raporu yayınlandı. Buna göre, Ocak-Kasım 2024 aylarını içeren 11 aylık dönemde, merkezi yönetim bütçesi 1 trilyon 276 milyar TL açık ve 81,7 milyar TL faiz dışı açık verdi. **Böylece bütçe açığı %139,8 oranında arttı. Faiz dışı açıktaki artış ise %181,9 oranında oldu** (99,8 milyar TL faiz dışı fazladan 81,7 milyar TL faiz dışı açığa).

2024'ün ilk 11 ayında bazı giderlerdeki gerçekleşme oranları ise şöyle: **Personel giderleri %97,6; faiz giderleri %95,3 ve sermaye transferleri %9,9.** Kısaca eğer aralık ayında sermaye transferlerindeki bu açık kapatılmazsa, izlenen daraltıcı maliye politikaları gereğince yeni yatırımların yapılması söz konusu olmayacak.

Özel sektör yatırımlarında ve istihdamında sert düşüş!

Tablo: Ocak-Ekim Dönemi Yatırım Teşvikleri								
	Belge Adedi		Sabit Yatırım Tutarı (Milyon \$)		İstihdam (Kişi)		İst. Başı Yatırım (Bin \$)	
	Yabancı	Toplam	Yabancı	Toplam	Yabancı	Toplam	Yabancı	Toplam
2020	266	7.967	9.316	138.205	9.565	232.888	974	593
2021	301	9.158	8.847	107.742	11.731	242.483	754	444
2022	317	9.995	5.295	67.283	13.398	264.776	395	254
2023	319	12.919	4.524	63.178	13.983	272.637	324	232
2024	345	9.538	2.538	26.198	15.157	202.830	167	129
	Komple Yeni Yatırım		Tevsil Yatırım		Diğer Yatırımlar		Belge Başı Y. (Mİo \$)	
	Belge Ad.	Milyon \$	Belge Ad.	Milyon \$	Belge Ad.	Milyon \$	Komple Y.	Tevsil Y.
2020	4.736	81.738	2.650	44.059	581	12.408	17	17
2021	5.085	61.195	3.425	36.912	648	9.635	12	11
2022	6.255	39.857	3.020	20.673	720	6.753	6	7
2023	8.403	42.335	3.682	16.692	834	4.151	5	5
2024	5.993	16.025	2.813	6.314	732	3.859	3	2
	Enerji		Hizmetler		İmalat		İst. Başı Y. (Bin \$)	
	Milyon \$	İstihdam	Milyon \$	İstihdam	Milyon \$	İstihdam	Hizmet	İmalat
2020	22.854	4.893	22.376	43.225	86.406	172.791	518	500
2021	8.670	2.867	18.084	30.069	74.246	196.077	601	379
2022	6.088	2.885	12.992	44.158	43.459	205.772	294	211
2023	13.647	4.370	14.626	51.222	32.757	208.427	286	157
2024	5.047	3.295	5.230	43.059	14.961	150.557	121	99

Yatırım Teşvik Bültenindeki veriler ABD doları cinsinden değerlendirildiğinde, son beş yılda özel sektöre ait büyük ölçekli yatırım eğiliminin ciddi ölçüde gerilediğini gösteriyor. Öyle ki emek yoğun ve küçük ölçekli yatırımlar giderek ağırlık kazandı. Çünkü 2020 Ocak-Ekim döneminde 138,2 milyar dolar olan teşvik belgesinde yer alan toplam sabit yatırım tutarı, 2023 yılında 63,2 milyar dolara, 2024 yılında ise 26,2 milyar dolara geriledi. (Tablo: [https://zaferyukseler.blogspot.com/\(26 Aralık 2024\)](https://zaferyukseler.blogspot.com/(26 Aralık 2024))).

Sanayi üretimi 2024 yılı Ekim ayında yıllık %3,1 azaldı

Yıllar/Ay	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2021	12,4	9,1	16,9	66,8	42,7	23,9	9,9	13,1	8,6	8,6	10,9	13,1
2022	6	12,3	8,1	9,4	6,9	8,1	2	0,9	0,1	2,3	-1,7	1,7
2023	4	-8,8	0,4	-1,3	0,2	0,9	8,2	3,5	5,1	2,7	2	2,3
2024	1,3	11,1	4,6	-0,7	0,1	-5	-3,9	-5,2	-2,3	-3,1		

Sanayi üretim endekslerinin takvim etkisinden arındırılmış yıllık değişim oranları (TÜİK)

Sanayinin alt sektörleri (2021 = 100 referans yılı) incelendiğinde, madencilik ve taş ocaklığı sektörü endeksi bir önceki yılın aynı ayına göre %14,2 ve imalat sanayi sektörü endeksi %3,3 azaldı (TÜİK).

Bu durum 2025 yılında OECD tarafından %2,5 olarak tahmin edilen Türkiye ekonomisindeki cılız büyümenin bir o kadar niteliksiz ve iyi istihdam ve gelir yaratmayan bir büyüme olacağının bir işareti.

Sermayeye "prim" ve bazı KİT'lere ve devlet bankalarına "görev zararı" desteği

2024 yılında sermaye kesiminden "5 puanlık SGK prim indirimini" adı altında verilen teşvik kapsamında 242 milyar 811 milyon TL'lik prim alacağından vazgeçildi. Halka kemerlerin sıkıtılmasının sürdürüleceği 2025'te sermayeye bu destek bazı sektörlerde 1 puan indirilerek %4 olarak verilmeye devam edilecek. "Sosyal Güvenlik Kurumu'nun almaktan vazgeçtiği bu primleri ise Hazine ve Maliye Bakanlığı (HMB) cari transferler kaleminden karşılayacak. Ancak en büyük bütçe ödeneğine sahip bulunan HMB'nin transferleri SGK ile sınırlı değil çünkü Bakanlık 2024'ün ilk 11 ayında Elektrik Üretim AŞ'ye (EÜAŞ) 198 milyar TL, Ziraat Bankası'na 75 milyar TL ve Halk Bankası'na 33 milyar TL olmak üzere toplam 306 milyar TL "görev zararı" adı altında para aktardı.

2025'ten itibaren üç yeni vergi!

2 Ağustos 2024 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 7524 sayılı Kanunda Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen "yurt içi asgari kurumlar vergisi" başlıklı 32/C maddesiyle, Kanunun 32. ve 32/A maddeleri hükümleri dikkate alınarak hesaplanan kurumlar vergisi, indirim ve istisnalar düşülmeden önceki kurum kazan-

cının %10'undan az olamayacak. Bu verginin mükellefleri Kurumlar Vergisi Kanununda sayılan mükellefler ve vergi 2025 yılı ve izleyen vergilendirme dönemlerinde elde edilen kazançlara uygulanacak.

Aynı yasa ile **Küresel Asgari Kurumlar Vergisi** yürürlüğe konuldu. Bu vergi, belirli bir ciroyu aşan çok uluslu işletmelerin kurum kazancından en az %15 oranında Kurumlar Vergisi alınmasını öngörüyor. Bu verginin mükellefleri ise nihai ana işletmesinin yıllık konsolide geliri cari finansal raporlama döneminden önceki dört hesap döneminden en az ikisinde 750 milyon avrodan fazla olan çok uluslu işletmeler.

21 Aralık 2024 tarihli ve 9284 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararıyla; 2025 yılından itibaren e-ticaret üzerinden yapılan satışlar için %1'lik stopaj vergisi uygulanacak. Bu vergi stopajı, aracı hizmet sağlayıcıları ile elektronik ticaret aracı hizmet sağlayıcılarının 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamına giren faaliyetleri dolayısıyla hizmet sağlayıcıları ile elektronik ticaret hizmeti sağlayıcılarına aracılık yaptıkları ödemelerle ilgili olarak yapılacak.

Yeniden Değerleme Oranı hedeflenen enflasyonun iki katından fazla!

Yeniden değerlendirme oranı, yeniden değerlendirme yapılacak yılın Ekim ayında (Ekim dâhil) TÜİK tarafından hesaplanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi'nde (Yİ-ÜFE) bir önceki yılın aynı dönemine göre meydana gelen ortalama fiyat artış oranına dayanıyor. **2025 yılı için yeniden değerlendirme oranı %43,93 olarak belirlendi.** Böylece 2010 yılından bu yana belirlenen yeniden değerlendirme oranlarının en yüksek üçüncüsü 2025 yılı için belirlenmiş oldu. Cumhurbaşkanlığı'nın bu oranı yarıya düşürme yetkisi varken bu yetkisini kullanmadı. Böylece devlet, gelir vergisi tarifesi, motorlu taşıtlar vergisi tutarları, çevre temizlik vergisi tutarları, usulsüzlük, özel usulsüzlük cezaları gibi çeşitli had ve miktarlar, maktu damga vergileri ve damga vergisine ilişkin üst sınır, yurt dışı çıkış harcı, pasaport harçları ve trafik cezaları da dahil olmak üzere, alacakları konusunda hedeflenen enflasyon oranının (%21) en az iki katı bir oran uygulayacak. Bu durum devletin gelirlerini artırırken, emekçilerin daha da yoksullaşmasıyla sonuçlanacak.

2025 yılının ilk gününde **Motorlu Taşıtlar Vergisine (MTV)** yeniden değerlendirme oranı kadar zam geldi. Böylece motor hacmi ve araç yaşına göre vergi miktarları da değişti. Otomobillerden en az 499 TL en fazla 230.698 TL MTV alınacak. Engellilik derecesine göre vergisiz (ÖTV'siz) olarak alınabilecek araçlara ilişkin tutar (2.290.200 TL) olarak belirlenirken, **telsiz telefon cihazları** gibi cihazlardan en az **364 TL** Özel Tüketim Vergisi (ÖTV) alınacak. Maktu özel iletişim vergisi tutarı ise 570 TL olarak belirlendi. **Pasaport, ikamet tezkeresi, kimlik belgesi, aile cüzdanı, motorlu araç tescil belgesi, çalışma izni belgesi gibi değerli kağıtlar için 2025'te uygulanacak tutarlarda artırıldı. Buna göre örneğin pasaport harcı 1,135 TL ve sürücü belgesi yenilemesi harcı 1,420 TL oldu.**

Diğer taraftan, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesiyle birlikte **Gelir Vergisi Tarifesinin ilk dilimi 158,000 TL'ye yükseltildi.** Böylece 2025 yılında %15'lik vergi oranına tabi vergi dilimi 110,000 TL'den 158,000 TL'ye çıkarıldı. Cumhurbaşkanı yeniden değerlendirme oranına göre saptanan had ve tutarları yarısına kadar da artırmaya yetkili olmasına rağmen, bu yetkisini kullanmadı.

2025 Yılı Vergi Dilimleri

Tarih: 30 Aralık 2024 / 22:02 Kategori: Gelir Vergisi Tebliği, Hazine Mevzuatı, Manşet

(Ücretliler İçin Vergi Dilimleri)

193 sayılı Kanunun 103 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan gelir vergisine tabi gelirlerin vergilendirilmesinde esas alınan tarife

158.000 TL'ye kadar		% 15
330.000 TL'nin	158.000 TL'si için 23.700 TL, fazlası	% 20
1.200.000 TL'nin	330.000 TL'si için 58.100 TL, fazlası	% 27
4.300.000 TL'nin	1.200.000 TL'si için 293.000 TL fazlası	% 35
4.300.000 TL'den fazlasının	4.300.000 TL'si 1.378.000 TL fazlası	% 40

Borçluluk Arttı!

Yıl	DIŞ BORÇLAR							DÖVİZLİ İÇ BORÇLAR				BANKALAR HARİÇ TOPLAM DÖVİZLİ BORÇLAR			KKM DAHİL DÖVİZLİ BORÇLAR			
	KAMU DIŞ BORÇ STOKU	TCMB DIŞ BORÇ STOKU	ŞİRKETLER	BANKALAR	ÖZEL SEKTÖR TOPLAM	TOPLAM DIŞ BORÇLAR	DIŞ BORÇ STOKU MİLLİ GELİR (%)	KAMU DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	İÇ ŞİRKETLERİN DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	TOPLAM DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	KAMU DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	ŞİRKETLERİN DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	TOPLAM DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	Dövizli borç stoku / Millî gelir (%)	KKM	KAMU DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	KKM DAHİL DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU	KAMU DÖVİZLİ İÇ BORÇ STOKU (%)
2010	89.109	11.565	116.110	91.435	207.545	308.219	42	3.556	82.115	85.671	104.230	198.225	302.455	41		104.230	302.455	34
2011	94.279	9.334	117.013	98.188	215.201	318.814	44	1.973	102.430	104.403	105.586	219.443	325.029	45		105.586	325.029	31
2012	104.023	7.088	121.755	121.407	243.162	354.273	45	0	121.980	121.980	111.111	243.735	354.846	45		111.111	354.846	32
2013	115.945	5.234	121.680	158.985	280.665	401.844	48	0	155.292	155.292	121.179	276.972	398.151	49		121.179	398.151	30
2014	117.987	2.484	119.772	172.958	292.730	412.900	52	0	171.944	171.944	120.170	291.716	411.886	52		120.170	411.886	29
2015	113.145	1.327	119.921	164.902	284.823	399.295	55	0	175.182	175.182	114.472	295.103	409.575	57		114.472	409.575	28
2016	123.713	1.102	127.021	154.442	281.463	406.278	47	0	179.247	179.247	124.815	306.268	431.082	50		124.815	431.082	29
2017	137.262	1.753	145.151	167.055	312.206	451.221	53	103	186.007	186.110	138.116	331.158	470.275	55		139.118	470.275	30
2018	143.219	5.914	138.066	139.168	277.234	426.367	54	1.113	171.401	172.514	150.246	309.467	459.712	58		150.246	459.712	33
2019	160.888	8.452	135.778	109.273	245.051	414.391	54	14.538	153.250	167.788	183.878	289.028	472.906	62		183.878	472.906	39
2020	177.627	21.344	124.354	105.183	229.537	428.508	60	36.161	145.974	182.135	235.132	270.328	505.459	71		235.132	505.459	47
2021	179.721	26.052	136.564	94.045	230.609	436.382	54	29.843	137.597	167.440	235.516	274.161	509.777	63		235.516	509.777	46
2022	186.863	32.790	149.497	89.448	238.945	458.598	51	27.400	111.777	139.177	247.053	261.274	508.327	56	75.787	322.840	584.114	55
2023	202.468	46.390	157.674	94.214	251.888	500.716	45	27.146	110.330	137.478	275.974	268.004	543.978	48	89.524	365.498	633.502	58
2024	210.673	44.691	154.039	102.572	256.611	511.975	43	25.106	132.843	157.949	280.470	286.862	567.352	47	61.975	342.445	629.327	54
	73.412	42.938	8.888	-64.483	-55.595	60.755		25.003	-53.164	-28.161	141.353	-44.276	97.077			183.722	113.839	

Hazine'nin verilerine göre, Türkiye'de 2024 yılında hem Hazine'nin hem şirketlerin hem de hane halkının (bireyler) borçlarından önemli miktarda artış oldu. Öyle ki 2024 yılı haziran sonunda toplam borçlar (faiz hariç) 34 trilyon TL'ye yaklaştı. Son 6 aylık artış ise 4,7 trilyon TL oldu (%16). Bu dönemde oransal olarak borcu en çok artan kesim haneler iken, miktar olarak en fazla şirketlerin borcu arttı. Bu durum borç geri ödemesini zorlaştırdı ve aralık ayının üçüncü haftası itibariyle yasal takibe düşen tüketici kredisi borçları 56 milyar 267 milyon TL'ye ve kredi kartı borçları 52 milyar 763 milyon TL'ye çıktı. 2023 yılına göre batık tüketici kredilerindeki artış %90 ve batık kredi kartı borçlarındaki artış %244 oldu (BDDK).

Dövizli borçlar zirve yaptı!

Türkiye'nin toplam borcunun büyüklüğünün ötesinde asıl üzerinde durulması gereken konu dövizli yükümlülüklerinin ulaştığı düzey. Haziran 2024'te 512 milyar dolara ulaşan dış borcun yanı sıra 158 milyar dolarlık yurtiçinde alınan dövizli borçlar, ekonominin döviz ihtiyacını her geçen gün arttırıyor.

Bu kadar yüksek dövizli borcun kaçınılmaz sonucu yüksek faiz ödemeleridir. TCMB verilerine göre, Türkiye dış borçlar için çok yüksek miktarda faiz ödüyor. Öyle ki 2018 Rahip Brunson Krizine kadar yıllık toplam faiz ödemeleri 8-10 milyar dolar aralığındaydı (sadece 2009 küresel krizi döneminde biraz artmıştı). 2018'den sonra dış borç faiz ödemeleri 12-14 milyar dolara sışradı ve 2023 yılında özel ve kamu toplam dövizli borç faizi ödemesi 18 milyar doları geçti. Böylece, **2003 yılından sonraki 20 yılda, Türkiye toplam 323 milyar dolar dış borç faizi öderken bunun 96 milyar dolarını kamu ödedi.** (R. Hakan Özyıldız). Ticari bankaların ve diğer sektörlerin altı aylık hareketli toplam dış borç çevirme oranları ise geçen yıl Mayıs'taki %100 ve %84 seviyesinden 2024 yılı ekim ayında %139'u aştı (Ekonomim).

Borçlanma ağırlıklı olarak dövizli borçlanma cinsinden ve stoklar çok büyükse, bu durum ülkeyi dış politik etkilere daha açık hale getiriyor. İçerde alınan birçok karar dışarıdan belirleniyor. Aralık ayında asgari ücretteki düşük artışta olduğu gibi, bu artışın ne kadar olması gerektiğine işçiler ya da işçi sendikaları değil, uluslararası büyük fonlar, IMF ve

ülkedeki büyük sermaye örgütleri karar veriyor.

Uzun vadeli yabancı yatırım gelmiyor, yerlilerin dışarıdaki yatırımları artıyor!

Merkez Bankası'nın Uluslararası Yatırım Pozisyonu Gelişmeleri (Aralık 2024) ve Ödemeler Dengesi İstatistiklerine göre: Türkiye'ye gelen doğrudan yatırımlar (sermaye ve diğer sermaye) 2023 yılı sonuna göre, 2024'ün Ekim ayında %8,2 oranında azalışla 178,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti. Ekim ayında ülkeden çıkan doğrudan yatırım tutarı 204 milyon dolar oldu. Portföy yatırımları ise %20,6 oranında artışla 116,3 milyar dolar oldu. Buna karşılık yerli yatırımcıların dışarıya ilgisi arttı. 2024 yılının üçüncü çeyreği itibariyle yurtiçi yerleşiklerin hisse ve borçlanma senetleri yatırımları 4,12 milyar dolar ile tarihsel zirvesine çıktı. Hisse senedi yatırımları toplamda 2,11 milyar dolar ile tarihinde ilk kez 2 milyar dolar sınırını aşarken, hane halklarının yurtdışı hisse senedi yatırımları da 1,33 milyar dolar ile zirveyi gördü. Yurtiçi yerleşiklerin hisse senedi yatırımlarının %90'ı, borçlanma senetleri yatırımlarının ise %67'si ABD'ye yapıldı.

Gini Katsayısı Azaldı Ama Gelir Eşitsizliği de Arttı!

Gelir grubu (Ortalama)	2023 (TL)	2024 (TL)	Oransal Değişim (%)	Mutlak Değişim (TL)
İşçi (ücretli, maaşlı, yevmiyeli)	78,077	157,738	102,0	79,661
Patron (işveren)	408,174	804,882	97,2	396,708

TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmasını (2024) yayınladı. Burada yer alan veriler esas alınarak hazırladığımız tablodan da görülebileceği gibi; 2023'ten 2024'e işveren kesiminin (hane halkının en üst %20'sine mensup en üst gelir grubu) bir yıldaki gelirlerindeki ortalama artış %97,2 iken, nüfusun çoğunluğunu oluşturan ücretli/maaşlı ve yevmiyeli kesimin (en alttaki ilk üç %20'lik grup) gelirleri %102,0 arttı.

Emek ve sermaye gelirlerindeki artış oranlarındaki bu farklılık Gini Katsayısının 0.420'den 0.413'e gerilemesiyle sonuçlandı. Buradan hareketle de iktidar basını 2024 yılında gelir dağılımında bir iyileşme olduğu yönünde açıklamalarda bulundu.

Gelir eşitsizliğini ölçmek için iki temel yöntem kullanılıyor: Görelî ve Mutlak artış. Ana akım iktisatta ilk yöntem baskın durumda. Öyle ki Görelî Artış Yöntemi standart Gini Endeksinde, ünlü Fil Grafiğinde ve logaritmik dağılım grafiklerinde somutlaştırılıyor. Görelî Artış Yöntemine

göre, eğer yoksulların geliri zenginlerin gelirinden daha hızlı bir oranda artıyorsa, ikisi arasındaki mutlak gelir farkı genişlemeye devam etse bile, bu durum eşitsizlikteki bir düşüşe neden olacaktır.

Oysa asıl bakılması gereken gelirdeki mutlak artış farklılıkları. Nitekim son bir yılda işveren (sermaye) kesiminin gelirindeki ortalama artış 396,708 TL iken, ücretli, maaşlı ve yevmiyelilerin gelirlerindeki bir yıllık ortalama artış sadece 79,661 TL oldu. İki gelir grubu arasındaki fark böylece daha da açılmış oldu. Bu da gelir eşitsizliğinin bundan böyle artarak süreceğinin somut bir kanıtı. (<https://data.tuik.gov.tr> (12 Aralık 2024))

İl bazında kişi başına GSYH endeksi, cari fiyatlarla, 2023 [Türkiye=100]

Kişi başına GSYH'de 2023 yılında, Kocaeli 516,460 TL ile ilk sırada yer aldı. Kocaeli ilini, 510,733 TL ile İstanbul ve 438,242 TL ile Ankara izledi. İl düzeyinde kişi başına GSYH hesaplamalarında, 116,767 TL ile Şanlıurfa, 110,553 TL ile Ağrı ve 108,021 TL ile Van son üç sırada yer aldı. Kişi başına GSYH 2023 yılında 13 ilde Türkiye ortalamasının üzerinde gerçekleşti.

Gini Katsayısı

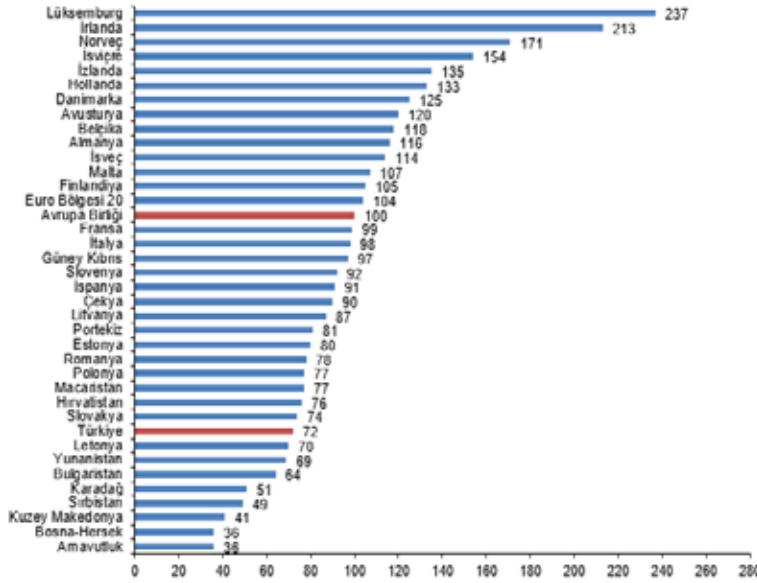
Bir ekonomide gelir ve servet eşitsizliğini ölçmeyi amaçlayan istatistiksel bir ölçüttür. Bu katsayı 0 ile 1 arasında bir sayıdır. 0'a yaklaştıkça ekonomideki bölüşümün daha adil, 1'e yaklaştıkça daha adaletsiz olduğu kabul edilir.

Satınalma Gücü Paritesi (SGP)

Satınalma Gücü Paritesi (SGP) ayrıntılı olarak tanımlanmış standart bir mal ve hizmet sepetinin farklı ülkelerdeki fiyat oranı olarak tanımlanıyor. Böylece ülkeler arasındaki fiyat düzeyi farklılıkları giderilerek, uluslararası anlamda gerçek fiyat ve hacim karşılaştırmaları yapılabilir.

Yani hem ülke genelinde refah artışı çok sınırlı kaldı hem de bölgesel gelir farklılıkları arttı.

Satınalma Gücü Paritesine (SGP) göre 2023 yılında Türkiye’de kişi başı gayrisafi yurt içi hasıla endeks değeri 72 oldu!

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) tarafından açıklanan SGP’ye göre kişi başına gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) endeksi 2023 yılı sonuçlarına göre 27 Avrupa Birliği (AB) ülkesi ortalaması 100 iken, bu değer Türkiye için 72 oldu ve AB ortalamasının %28 altında kaldı.

(<https://data.tuik.gov.tr> (17 Aralık 2024))

Milyarderlerin serveti 2024’te artarken, dakikada 35 bebek aç doğdu!

“Çocukları Kurtarın” (Save the Children) adlı bir sivil toplum örgütü tarafından yayınlanan bir analiz, dünya milyarderlerinin toplam servetlerinin rekor düzeyde arttığı bir yıl olan 2024’te dünya genelinde her dakika yaklaşık 35 çocuğun açlık içinde doğduğunu tahmin ediyor. Böylece savaş ve iklim kaynaklı aşırı hava koşulları 2023 yılına kıyasla yaklaşık 800.000 çocuğu daha açlığa iterken, bu yıl en az 18,2 milyon çocuk açlık içinde doğdu. Uzmanlar, dünya genelindeki tüm küçük çocuk ölümlerinin yaklaşık yarısının yetersiz beslenmeden kaynaklandığını ileri sürüyor.

(<https://www.savethechildren.net/news/2024-review-35-children-born-hunger-every-minute-2024> (30 December 2024))

Türkiye’de ise çocuk yoksulluğu her geçen yıl daha da artarken, Türkiye OECD ülkeleri içinde çocuk yoksulluğu (görel yoksulluk içindeki yüzde pay açısından, 2019-2021) Kolombiya’dan (%35,8) sonra %33,8 ile ikinci sırada yer alıyor.

(<https://x.com/EconomyInformal/status/1812198591039234177> (13 Temmuz 2024))

ASGARİ ÜCRET HESABI

	Temmuz 2023	Ocak 2024	Ocak 2025
Brüt Aylık Asgari Ücret	13.414,50	20.002,50	26.005,50
SGK Primi	1.878,03	2.890,35	3.840,77
Gelir Vergisi	0,00	0,00	0,00
Damga Vergisi	0,00	0,00	0,00
İşsizlik Sigortası	134,75	200,03	260,06
Kesintiler Toplamı	2.012,78	3.090,38	3900,83
Kesinti Oranı	%15,0	%15,0	%15,0
Net Aylık Asgari Ücret	11.401,72	17.002,12	22.104,69

İŞVERENE MALİYETİ			
SGK İşveren Primi	3.075,25	3.100,39	4.036,87
İşsizlik Sigortası İşveren Primi	258,28	430,04	520,11
Sosyal Güvenlik Primi İşveren Ödemesi	2.342,54	3.300,64	4.618,99
Toplam İşgücü Maliyeti	15.782,04	23.902,82	30671,48

	Temmuz 2023	Ocak 2024	Ocak 2025
Artış Yüzdesi Brüt	53,8,04	54,9,11	53,0,01
Artış Yüzdesi Net	54,0,04	54,9,11	53,0,01
Brüt Artış	3.401,92	6.588,00	6.002,00
Net Artış	2.389,93	5.598,00	5.102,55
Brüt Yevmiye	447,25	566,75	666,25
Net Yevmiye	380,09	588,74	736,82
Brüt Saat Ücreti	36,82	46,80	55,58
Net Saat Ücreti	30,88	39,87	48,24

ASGARİ ÜCRET	Temmuz 2023	Ocak 2024	Ocak 2025
Brüt Aylık Asgari Ücret	13.414,50	20.002,50	26.005,50
SGK Primi	1.878,03	2.890,35	3.840,77
Gelir Vergisi	0,00	0,00	0,00
Damga Vergisi	0,00	0,00	0,00
İşsizlik Sigortası	134,75	200,03	260,06
Kesintiler Toplamı	2.012,78	3.090,38	3900,83
Kesinti Oranı	%15,0	%15,0	%15,0
Net Aylık Asgari Ücret	11.401,72	17.002,12	22.104,69

ÇALIŞMA YAŞAMI İSTATİSTİKLERİ

İstihdam oranı	%49,9	Kıdem Tazminatı Tavanı	
İlgücüne katılım oranı	%54,7	Sosyal güvenlik kapsamındaki kişi sayısı	76.620.674
Dar tanımlı işsizlik oranı	%8,8	İşçi sayısı	16.973.613
Atıl ilgücü oranı	%27,6	Sendika üyesi işçi sayısı	2.512.332
Kadın istihdam oranı	%32,8	Özel sektörde çalışan sendika üyesi işçi oranı	%7,38
Kadın ilgücüne katılım oranı	%37,4	Kamu sektöründe çalışan sendika üyesi işçi oranı	%78,25
Kadın işsizlik oranı	%12,3		
Erkek istihdam oranı	%67,4	10 no.lu işkoluunda çalışan işçi sayısı	4.276.941
Erkek ilgücüne katılım oranı	%72,4	10 no.lu işkoluındaki sendikali işçi sayısı	315.743
Erkek işsizlik oranı	%6,9		
Genç istihdam oranı	%40,4	İmzalanmış toplu iş sözleşmesi sayısı (2024 ilk 11 ay)	135
Gençlerin ilgücüne katılım oranı	%48,5	Toplu iş sözleşmesi kapsamındaki işçi sayısı	2.397.984
Genç işsizlik oranı	%16,6	İlan edilen grev sayısı (2024 ilk 11 ay)	26
Sektörlere göre ilgücü istatistikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Hizmetler • 8.811.433 (%19,1) • Sanayi • 8.889.790 (%19,1) • İnşaat • 1.844.299 (%4,1) 	Açlık sınırı (Aralık 2024)	21.083 TL
		Yoksulluk sınırı (Aralık 2024)	68.675 TL

Türkiye’de Grev Hakkı Masallardaki Gibi: “Bir Varmış, Bir Yokmuş!”

GREV YASAKLAMALARININ 40 YILI (1984-2024)

HÜKÜMETLER VE GREV YASAKLAMA DÖNEMLERİ	YASAKLAMA KARARI (SAYI)	KAPSADIĞI İŞÇİ SAYISI (Yaklaşık)	KAPSADIĞI İŞÇİ ORANI (%)
ANAP (ÖZAL) hükümetleri (1984-1991)	11	196bin227	33,8
Demirel hükümeti (DYP-SHP) (1992-1993)	3	51bin189	8,8
Çiller hükümetleri (DYP) (1995)	11	106bin775	18,4
Ecevit hükümeti (DSP-MHP-ANAP) (2000-2002)	6	28bin600	4,9
Erdoğan (AKP) hükümetleri (2003-2024)	21	196bin952	34,0
TOPLAM	52	579bin743	100

Kaynak: (Aziz Çelik, <https://www.birgun.net/makale/grevleri-sirket-karlar-icin-yasakliyorlar-akp-grev-yasaklama-sampiyonu-584045>)

AKP döneminde, 2002-2024 arası 21 grev sermayenin menfaatleri doğrultusunda, “milli güvenliği ve genel sağlığı tehdit ettiği” gerekçesi ile **erteleme adı altında yasaklandı**. En son erteleme adı altındaki yasaklama, metal işkolunda yaşandı. Geçtiğimiz ay Birleşik Metal-İş’in, Hitachi fabrikasında çalışan işçiler adına MESS’le yürüttüğü toplu sözleşme görüşmelerinde anlaşma sağlanamayınca grev kararı alındı. Ancak grev kararının alınmasının ardından Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanı kararı ile grev “milli güvenliği bozucu nitelikte” görülerek ertelendi. Erteleme kararı, Birleşik Metal-İş’in Hitachi Fabrikasındaki işçilerce tanınmadı ve grev uygulanmaya devam etti. Erteleme koşulları altında devam eden grev dayanamayan işveren sendikayla masaya oturmak zorunda kaldı. Bu da Türkiye’deki grev hakkının mevzuat ve fiili durum arasındaki çelişkinsini gözler önüne serdi.

Grev hakkı çalışanların hak ve menfaatlerini geliştirmesinde baş vuraabilecekleri en önemli ve en güçlü araçtır. Grev hakkı ILO sözleşmeleri olmak üzere birçok uluslararası mevzuat ile T.C Anayasası başta olmak üzere ulusal mevzuattan gücünü alır ve bu mevzuatlarca güvence altına alındı. T.C Anayasasının 54. Maddesinde: “Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptir” ifadesi ile grev hakkına hükmedildi.

Her ne kadar bir hakkın varlığından bahsedilse de, bu hak Türkiye’deki çalışma mevzuatınca daha yazım aşamasında budandı. Anayasanın aynı 54. Maddesinin 4. fıkrasında yer alan “Grev hakkının ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir” ifadesi ile işçilerin bu hakkı kullanabilmesinden çok, kullanamamasının hükmü olarak vücut buldu. Bu bağlamda 2012 yılında sendika özgürlükleri (!) yasası olarak yürürlüğe sokulan 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasasının 63. Maddesinde “Karar verilmiş veya başlanmış olan kanuni bir grev veya lokavt; genel sağlığı ve milli güvenliği, (...) bozucu nitelikte ise Cumhurbaşkanı bu uyuşmazlıkta grev ve lokavtı almış gün süre ile erteleyebilir” ifadesi ile fiili olarak grev yasağına dönüştürülen erteleme hükmü yer alıyor. Aynı fıkranın 3. bendinde taraflar arasında bu erteleme süresince anlaşma sağlanamazsa, sendikayı Yüksek Hakeme zorlamakta ya da

yetkisini düşürüyor. Dolayısıyla işçilerin kanunda var olan grev hakları yine aynı kanunlarla neredeyse geri alındı.

Grev hakkının bu şekilde işlevsizleştirilmesi, işçi sınıfı ile sermaye sınıfı arasındaki tarihsel sınıf mücadelesinin bir yansıması olduğu vurgulanmalıdır. Neoliberal ekonomi politikalarını yürüten siyasi iktidarların sınıfsal tarafsızlığını de sermayeden yana göstermesi şaşırtıcı değildir.

22 yıldır iktidarda olan AKP iktidarı da ilk gününden bu yana grevlere karşı tavrını net bir şekilde ortaya koydu ve grevlerin sermayeyi baskıladığı dönemlerde grev ertelemeleri ile sermayenin imdadına yetişti. Özellikle imalat sektöründe ve başta metal iş kolu olmak üzere sermayenin menfaatine grevleri erteleme adı altında fiilen yasakladı. Ancak son iki yıldır özellikle Birleşik Metal-İş Sendikasının örgütlü olduğu metal işkolundaki işyerlerinde yürürlüğe geçirilmeye çalışılan grev yasakları işçilerin direnciyle karşılandı ve işçiler grev yasağına rağmen grevi sürdürme kararı aldılar. Grev yasaklarına karşı Anayasa Mahkemesine giden sendikanın başvurusunda Anayasa Mahkemesi, grev yasakları ile Anayasanın 51 maddesi ile güvence altına alınmış olan sendika hakkının ihlal edildiğine hükmetti. Ancak bu karara rağmen AKP iktidarı bu dayatmadan vazgeçmedi ve ilgili yasal düzenlemeleri de bir türlü yapmadı.

Dolayısıyla sermaye ve etkisindeki siyasi iktidarın emek karşıtı baskı ve uygulamalarına karşı mücadelede işçi sınıfı hareketi ve örgütlerinin fiili durum yaratması kaçınılmaz görünüyor. Birleşik Metal-İş Sendikası üyelerinin erteleme kisvesi altındaki yasaklamaya karşı direnişi bu yönde yapılacak mücadeleler açısından umut vericidir.

Aşırı Hava Koşulları On Binlerce İnsanın Ölümüne Neden Oluyor!

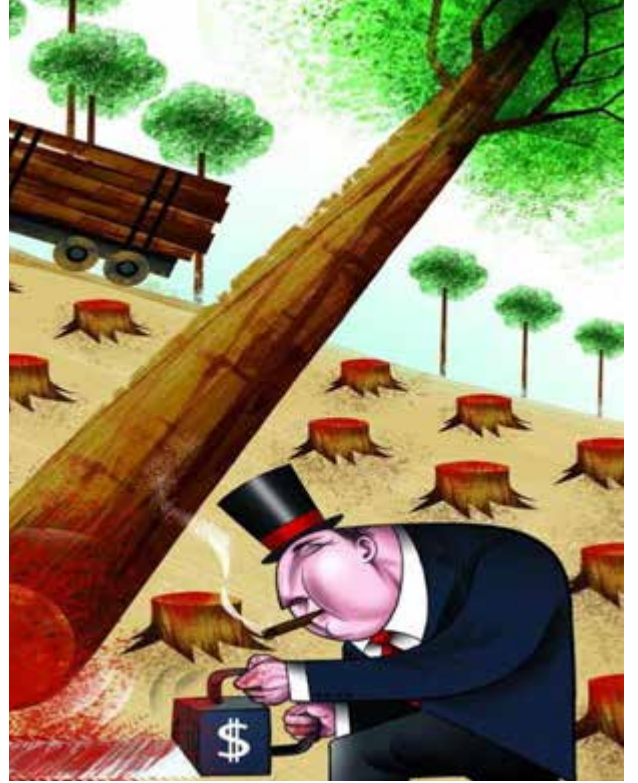

World Weather Attribution ve Climate Central yayınladıkları raporda, 2024 yılında ortaya çıkan aşırı hava koşullarının neden olduğu insani kayıpları açıkladı.

Buna göre, aşırı hava koşulları 2024 yılında tehlikeli boyutlara ulaştı. Bu yıl rekor kıran sıcaklıklar, binlerce insanın ölümüne ve milyonlarcasının evlerini terk etmek zorunda kalmasına neden olan **amansız sıcak hava dalgalarını, kuraklığı, orman yangınlarını, fırtınaları ve selleri kö-rükledi.** Aşırı hava koşullarının yaşandığı bu olağanüstü yıl, insan kaynaklı 1,3°C'lik ısınma ile yaşamın ne kadar tehlikeli hale geldiğini gösteriyor ve **rapor gezegeni ısıtan fosil yakıtlardan mümkün olan en kısa sürede uzaklaşmanın aciliyetinin altını çiziyor.**

Raporda incelenen toplam 26 aşırı hava olayının en az 3.700 kişinin ölümüne ve milyonlarca kişinin yerinden edilmesine katkıda bulunduğu, ancak aşırı hava koşulu kriterine uygun toplam 219 olayın yol açtığı ölümlerin on binlerce, hatta yüzbinlerce olmasının muhtemel olduğu belirtiliyor.

(<https://www.worldweatherattribution.org/when-risks-become-reality-extreme-weather-in-2024>, 27 December 2024)

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi - Mebusevleri, İller Caddesi No:7 06580 Tandoğan-Ankara

Tel: 0312 213 3444 Faks: 0312 213 3430

